

Lähiaikuinen muista, että juuri sinä olet lapsellesi kovin tärkeä malli – jokainen yhteinen hetki, jaettu sana ja kuunneltu tarina rakentavat siltaa, ei vain teidän välillänne, vaan myös kohti vahvaa itsetuntoa ja elinikäistä oppimisen iloa, sillä kieli ei kehity vain sanoissa vaan kohtaamisissa.

Ole lempeä itsellesi ja luota, että läsnäolosi on lapsen tärkein tukipilari hänen puheen kehityksen matkallaan.

Johanna Wardi 15.5.2025, Coronaria

KOMMENTOINTIVERSIO!

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen

Sanaseikkailu

Perhelukemisen teemaviikko

Sanaseikkailu on osa Lohjan lukutaitostrategian toteuttamista. Tehtävät ovat laadittu varhaiskasvatuksen "Kirjojen syliin"-hankkeessa yhteistyössä Lohjan kaupunginkirjaston kanssa.

2026

Hei kotiväki!

Tervetuloa mukaan perhelukuviikon sanaseikkailuun!

Tämän viikon aikana kutsumme kaikki perheet yhteisten lukuhetkien äärelle. **Sanaseikkailun** tarkoituksena on innostaa perheitä lukemaan yhdessä ja samalla laajentaa lasten sanavarastoa ja kehittää heidän varhaisia luku- ja kirjoitusvalmiuksiaan.

Lapsi oppii kieltä vuorovaikutuksessa: kuuntelemalla, kyselemällä, ihmettelemällä ja keskustelemalla yhdessä aikuisten kanssa. Yhteiset lukuhetket vahvistavat myös lapsen ajattelua, mielikuvitusta ja tunteita. Siksi ääneen lukeminen omalla äidinkielellään on yksi tärkeimmistä lahjoista, joita voimme lapselle antaa.

Lapselle tärkeintä on kiireetön, yhteinen hetki sanojen äärellä. Tässä viikossa on ideoita, miten kotilukemista voi kehittää. Muistatthän, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen: Hän kasvaa ja kehittyy omaa yksilöllistä tahtiaan. Kielellisten taitojen erot samanikäisten välillä voivat siis olla suuria. Oppiminen tapahtuu usein sykäyksissä - ja erityisesti silloin, kun lapsi on siihen itse valmis, lapsen oma motivaatio harjoiteltavaan asiaan on syttynyt.

Kiitos, että olette mukana rakentamassa lastenne lukemisen iloa ja avaamassa heille ovia kirjojen ihmeelliseen maailmaan!

Iloisia yhteisiä lukuhetkiä!

Lukurutiinien luominen kotona

	Lue lapsellesi säännöllisesti - mielellään päivittäin! Jo 15 minuuttia päivässä riittää!
	Järjestä rauhallinen levollinen tila , jossa on helppo keskittyä lukemaan/kuuntelemaan kirjaa.
	Eläydy ja heittäydy kirjojen lumoon! Positiivinen asenteesi lukemista kohtaan tarttuu kyllä lapseen.
	Anna lapsen kysellä ja ihmetellä lukemisen lomassa. Aktiivisuus lukuhetkellä syventää ymmärrystä.
	Lue lasta kiinnostavia ja hänen ikätasoonsa sopivaa kirjallisuutta. Apua kirjavalintoihin saat päiväkodista ja kirjastosta. Satupolku Lukki-kirjastot.
	Pidä kirjavalikoima monipuolisena . Tutustukaa sarjakuviin, kuvakirjoihin, runoihin, tietokirjoihin...
 	Jos ääneen lukeminen on tuntuu sinusta vaikealta , voit • kertoa tarinat omin sanoin kirjan kuvituksesta • käyttää äänikirjoja (yhdessä lapsen kanssa) • pyytää toista lukutaitoista lukemaan lapsellesi • hyödyntää saavutettavuuskirjasto Celian palveluita, esim. DaisyTrio-äänikirjoja, jotka sisältävät painetun kirjan ääneen luettuna ja samalla voit seurata kirjan tekstiä ja kuvia elektronisessa muodossa: https://www.celia.fi/asiakkaaksi/

Laajan sanavaraston hyödyt

1. Luovuus ja mielikuvitus saavat siivet

Rikas kieli ruokkii mielikuvitusta. Oma kerronta, tarinointi, leikit ja ajattelu monipuolistuvat, kun käytössä on enemmän sanoja ja ilmaisuja.

2. Tunnetaidot vahvistuvat

Kun lapsi pystyy sanoittamaan tunteitaan, hän pystyy käsittelemään niitä paremmin, mikä tukee itsesäätelyä ja hyvinvointia.

3. Vuorovaikutustaidot vahvistuvat

Kun lapsi pystyy ilmaisemaan itseään selkeämmin (kertomaan, miltä hänestä tuntuu, mitä hän ajattelee ja mitä hän haluaa/kaipaa/pelkää jne.), turhautuminen vähenee ja hänen on helpompi rakentaa kaverisuhteita.

4. Ajattelu ja ymmärrys kehittyvät

Kun lapsella on paljon sanoja, hän pystyy jäsentämään maailmaa paremmin. Sanat auttavat nimeämään tunteita, ilmiöitä, tapahtumia ja ajatuksia. Mitä tarkemmin asioita pystyy nimeämään, sitä paremmin niitä myös ymmärtää.

5. Oppiminen helpottuu

Laaja sanavarasto varhaislapsuudessa on yhteydessä parempaan koulumenestykseen ja jopa työelämäntaitoihin.

Lukemisen hyödyt

Yhteinen lukuhetki vahvistaa lukevan aikuisen ja lapsen välistä tunnesidettä.

Kirjat avaavat ikkunoita erilaisiin maailmoihin!

Lapsi, jolle luetaan, on oikeudenmukaisempi ja pärjää paremmin porukassa.

Lukeminen rentouttaa! Iltasadun lukeminen vaikuttaa positiivisesti lapsen yöuneen.

Lukeminen tarjoaa keinon erilaisten tunteiden käsittelyyn turvallisesti yhdessä oman aikuisen kanssa.

Lukeminen parantaa tutkitusti lapsen keskittymiskykyä.

Lapsen mielikuvitus, eläytymiskyky ja empaattisuus vahvistuvat, sanavarasto laajenee ja kyky ilmaista itseään paranee.

Lähteet: OPH Lukeva varhaiskasvatus, NMI lukuiloa, lukutaitoa ja yksilöllistä tukea varhaiskasvatuksessa-materiaali, Lastenkirja-instituutin lukututkimus-sivusto, Lukukeskus; tietoa lukemisesta -aineisto, MLL: lukutaito kehittyi yhdessä-aineisto, Whitehurstin tutkimus dialogisesta lukemisesta

0-1 -vuotiaat:

vuorovaikutus, kielen malli, nimeäminen

Vauvan kielen kehitykselle tärkeintä on lämmin vuorovaikutus ja kiireetön yhdessäolo. Lukemisen ja juttelemisen rutiinit syntyvät jo varhain arjen pienissä hetkissä.

Sanavaraston kehitys alkaa siitä, että aikuinen vastaa vauvan ääntelyyn, katsoo häntä silmiin ja juttelee hänen kanssaan omalla äidinkielellään. Lapsi oppii sanoja ilmeistä, eleistä, vuorottelusta ja siitä, että aikuinen ajattelee ääneen ("Onpa tänään kaunis päivä."), sanoittaa arjen puuhia ("Puetaan sukat, etteivät sinun pienet varpaasi palele."), nimeää näkyviä asioita ("Katso, miten hieno punainen pallo!") ja reagoi vauvan aloitteisiin ("Oi-joi, onko sinulla nälkä?"). Ensimmäiset sanat vauva sanoo tavallisesti noin vuoden ikäisenä.

Jo pieni vauva nauttii höpöttely- ja lukuhetkistä ja hän rauhoittuu niiden äärelle. Vauvan kielitaju kehittyy kieltä kuulemalla. Puheen, lorujen ja laulujen rytmikkyys houkuttelevat pientä osallistumaan ja tuottamaan omia äännähdyksiä. Vauvakirjojen värikkäät, selkeät kuvat auttavat vauvaa suuntaamaan katsettaan ja pysähtymään. Samojen kirjojen lukeminen yhä uudelleen ja uudelleen luo lapselle turvantunnetta.

0-1-vuotiaalle sopivia kirjoja:

- selkeät, värikkäät kangas- ja pahvikirjat
- yksinkertaiset kuvakirjat esim. Puppe-kirjat (Hill), Oho-kirjat (Kallio)
- lorukirjat esim. Lorukylpy (Pulli)
- kurkistuskirjat esim. Etsi ja löydä-sarja (Scheffler)

Lukutehtäviä viikolle

1. Laula ja loruttele

Ota vauva syliin ja loruttele tai laula hänelle. Vauva ei välitä laulutaidostasi; hänelle tärkeää on tuttu ääni ja läheisyys. Yhdistä loruihin / lauluihin silittelyä, keinuttelua, taputuksia. Yhdistä lempilorut/ -laulut päivän puuhiin esim. sormiloru pukuhetkeen, ruokaloru ennen ruokailua ja iltalaulu nukkumaan mentäessä.

2. Nimeä esineitä ja asioita kirjan kuvista

Kirjaa lukiessa osoita vauvalle kirjan kuvia ja nimeä niissä esiintyviä asioita ja esineitä rauhallisesti. Toista samoja sanoja usealla lukukerralla. Katso, mihin vauva reagoi ja sanoita juuri se asia.
"Tässä on auto. Se on hieno poliisiauto."

3. Eläydy ja luo ääni- tai liiketehosteita

Eläydy kirjan lukemiseen tuottamalla ääni- tai liiketehosteita lukemisen aikana. Näin teet luetusta mielenkiintoista - jopa yllättävää!
"Tässä on pieni kissa. Kissa maukuu miau-miau."
"Kissa kiipeää puuhun!" (Nosta vauvaa varovasti korkealle ilmaan).

Yhteistyötehtävä:

Tuo lapsen nimetty lempikirja päiväkotiin / perhepäivähoitoon yhteiseen SANASEIKKAILU-näyttelyyn. Kirjoja luetaan ääneen lapsille viikon aikana ahkerasti.

2-3 -vuotiaat:

SANASTON NOPEA KEHITTYMINEN

(puheen laajentaminen, kysymyksiin vastaaminen)

Taaperon sanavarasto kasvaa nopeasti ja hänen ilmaisukykynsä vahvistuu päivä päivältä. Vaikka lapsen oma puheen tuottaminen voi olla vielä epäselvää, hän ymmärtää jo paljon. Lapsi tekee omia tulkintojaan puheesta, ilmeistä, äänensävyistä ja painotuksista. Tässä iässä alkaa usein myös vilkas kyselykausi.

3-vuotiaan puhe monipuolistuu ja puhe selkiintyy. Hän ei enää pelkästään matki puhetta, vaan kuvailee, päättelee ja luo omia tulkintojaan kuulemastaan, keksii omia sanoja, kokeilee. Samalla lapsi harjoittelee vuorottelua ja keskustelutaitoja. Lapsen puhetta ei tässä vaiheessa tarvitse korjata, mutta aikuinen voi tarjota hänelle oikean mallin lempeästi: Kun lapsi sanoo: "Ovala ittuu", aikuinen laajentaa lapsen sanomaa lausetta: "Niin orava istuu puussa". Roolileikit kiehtovat lasta ja hän peilaa usein omia kokemuksiaan leikkeihin. Tämä ikä on tärkeä tunnekielen kehityksessä. Kirjat antavat taaperolle eväitä paitsi oman sanavaraston laajentamiseen, myös tunteiden, toiveiden ja arkipäivän asioiden sanoittamiseen. Positiivinen kannustus keskusteluun on nyt tärkeää! Lapsi voi osallistua lukuhetkeen osoittaalla kuvia, täydentämällä tuttuja lauseita tai kertomalla ihan itse, mitä kuvassa näkee.

2-3-vuotiaalle sopivia kirjoja:

- selkeät kuvakirjat, esim. Mio-sarja (Pirhonen), Kolmikko-sarja (Nilsson Thore), Maisa-kirjat (Cousins)
- aktivoivat tarina, esim. Omppu osaa -sarja (Vuori), Julian katselukirja (Eriksson)
- eläimiä, koneita ja lapsen arkipäivää käsittelevät kuvakirjat esim. Miu-kirjat (Pöyhönen), Peppe-kirjat (Lindman)

Lukutehtäviä viikolle

1. Lue samaa kirjaa monta kertaa

Samasta kirjasta voi paljastua vaikka mitä jännää! Nimetkää jokaisella lukukerralla uusia kuvia ("Katso, täälläkin on nalle!"), etsikää uusia yksityiskohtia ("Tämä nalle on kiivennyt puuhun.") ja kysy lapselta jotain uutta kuvaan liittyvää ("Minkä värinen nalle on?"). Kirjojen uudelleen lukeminen vahvistaa lapsen muistia.

2. Laajenna lapsen puhetta lempeästi ja kannustavasti (Jos lapsi sanoo "koira", vastaa: "Niin, ruskea koira juoksee!"). **Keksi kirjan kuvista tai tarinasta lausetydennyksiä** ("Katso, koira on väriltään ruskea, mutta kissan väri on...?") **tai pieniä arvoituksia** ("Mitähän nyt ajattelen? Se on keltainen ja ui tuolla lammessa. Se sanoo kaak-kaak!" Lapsi voi vastata myös kuvan yksityiskohtaa osoittamalla.)

3. Peilaa kirjan tapahtumia lapsen elämään

Keskustelkaa siitä, onko lapselle tapahtunut jotain samanlaista kuin kirjan hahmoille (Aikuinen: "Muistatko, kun mekin näimme poliisiauton, kun kävimme puistossa?" Lapsi: "Joo, pii-paa, kovaa ajaa!" Aikuinen: "Niin, poliisiautolla oli kiire. Sen katolla välkkyivät siniset valot ja siitä kuului kova ääni.")

Yhteistyötehtävä:

Ota lapsesta kuva hänen lempilukupaikassaan ja tulosta/lähetä se päiväkotiin. Kuvista kootaan SANASEIKKAILUN "Minun lempilukupaikkani" –näyttely.

4-5 -vuotiaat:

TARINALLISUUS, KIELITIETOISUUDEN KASVU

(selittäminen, avoimet kysymykset luetusta, luetun muistelu, oman puheenvuoron odottaminen)

4-5-vuotias lapsi elää puhumisen kulta-aikaa: hän nauttii sanoilla leikittelystä, loruilusta ja omien tarinoiden keksimisestä. Lapsi kiinnostuu sanojen merkityksistä, riimeistä ja hassuista sanaleikeistä. Sanavaraston kasvu näkyy syy-seuraussuhteiden pohtimisena sekä uusien käsitteiden käyttönä. Mielikuvitus ja todellisuus sekoittuvat vielä helposti lapsen ajattelussa. Yhteinen pohdiskelu aikuisen kanssa tuottaa tämän ikäiselle suurta mielihyvää: hän luottaa saavansa oikean vastauksen omalta aikuiseltaan.

4-5-vuotias oppii kirjoista elämäntaitoja. Kirjojen tarinoiden avulla lapsella on myös mahdollisuus tutustua monenlaisiin tunteisiin ja oppia nimeämään ja käsittelemään niitä yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Lukuhetkillä on myös tilaisuus opetella kuuntelemisen lisäksi vuorottelua ja toisen ajatusten huomioimista. Lapsi kiinnostuu yhä enemmän kirjoissa käytetystä kielestä ja hänen puheensa on ymmärrettävää vieraallekin ihmiselle. Sanojen äänneasu on jo lähes oikea ja selkeä. Tässä iässä lapsi ymmärtää moniosaisia ohjeita ja pystyy toimimaan muistinvaraisesti niiden mukaisesti.

4-5-vuotiaalle sopivia kirjoja:

- pidemmät kuvakirjat, esim. Onni ja Aada -kirjat (Kuutti), Lauri ja Elsa-kirjat (Rahikka), Mauri Kunnaksen kirjat
- runokuvakirjat, esim. Julia Donaldsonin kirjat
- sadut ja seikkailut, esim. Latte-siili (Lybeck), Heinähattu ja Vilttitossu-kirjat (Nopola)
- piilokuvakirjat, joissa etsitään yksityiskohtia kuvista
- huumorikirjat, esim. "Tässä kirjassa asuu..." (Fletcher)

Lukutehtäviä viikolle

1. Nimeä kirjassa esiintyviä tunteita

Keskustelkaa kirjan hahmojen tunteista. Pohtikaa myös, milloin lapsi on kokenut samanlaisia tunteita. Kuuntele lapsen ajatuksia rauhassa ja arvostaen. ("Miltä pojasta tuntuu? Mistä tiedät, että poikaa harmittaa? Onko sinua koskaan harmittanut? Mitä silloin tapahtui? Miten harmitus meni ohi?").

2. Anna lapsen muistella, ennustaa ja jatkaa tarinaa

Pyydä lasta kertomaan omin sanoin, mitä tarinassa tapahtui tai mitä voisi tapahtua seuraavaksi ("O-ou, susi eksyi laumastaan ja tuli jo ilta. Mitähän sille nyt tapahtuu?"). Voitte myös keksiä kirjalle oman lopun tai jatko-osan ("Susi tuli niin iloiseksi, kun se löysi takaisin kotiin. Se nukahti heti sänkyyn päästyään. Mitähän unta susi näki?").

3. Kysy luetusta avoimia kysymyksiä

Tämä vahvistaa luetun ymmärrystä ja kehittää lapsen ajattelua ja päättelykykyä ("Miksi se susi eksyi laumastaan? Mihin susi oli matkalla? Mitä sudelle tapahtui seuraavana aamuna? Miksi kirjan hahmo toimi noin? Mitä sinä olisit tehnyt tuossa tilanteessa? Miltä hahmosta ehkä tuntui? Mitä voisi tapahtua seuraavaksi? Miksi tämä kohta oli tarinassa niin tärkeä?")

Yhteistyötehtävä:

Piirtäkää yhdessä kuva viikolla luetusta lempikirjasta tai tärkeimmästä kohtauksesta. Pyydä lasta kertomaan kuvastaa ja kirjoita hänen ajatuksensa ylös. Tuokaa nimetty kuva mukaan päiväkotiin SANSEIKKAILUN "Tämän tarinan luin"-näyttelyyn.

6-7 -vuotiaat:

KIELELLINEN SUJUVUUS JA ESILUKUTAITO (oma ajattelu, itseilmaisu, lukemisen valmiudet)

Esikouluikäinen on innokas oppimaan uutta. Hänen ajattelutaitonsa kehittyvät nopeasti, mikä näkyy asioiden oivaltamisessa ja syy-seuraus-suhteiden ymmärtämisessä. Kuusivuotiaan tiedonjano on usein sammumaton!

Esiopetusikäisen lapsen sanavarasto on jo useita tuhansia sanoja. Hän osaa kertoa pitkiä loogisia tarinoita ja hänellä on hallussaan monimutkaisempia käsitteitä. Tämän ikäinen ymmärtää jo huumoria, sanaleikkejä ja vertauksia. Kirjat rikastuttavat edelleen lapsen mielikuvitusta. Äänteet, kirjaimet ja itse lukeminen alkavat kiinnostamaan lasta. Hän bongaa tuttuja sanoja ympäristöstään ja kiinnostuu kirjoittamisesta, ymmärtää, että puhuttu kieli voidaan kirjoittaa sanoiksi.

Esikouluikäinen malttaa jo kuunnella pidempääkin tarinaa. Yhteiset keskustelut luetusta ovat merkityksellisiä sekä lapselle että aikuiselle. Aikuinen oppii näin tuntemaan lapsensa tapaa ajatella. Aikuisen ja lapsen yhteisiä lukuhetkiä kannattaa jatkaa vielä pitkään, vaikka lapsi osaisi lukea jo itse.

6-7-vuotiaalle sopivia kirjoja:

- huumoripitoiset kirjat, esim. Tatu ja Patu-kirjat (Havukainen), Ella-kirjat (Parvela)
- helppolukuiset kirjat lapselle itse luettavaksi, esim. tavutetut Eläinystävät (Nordqvist) ja Kirjakirppu -sarjat
- sarjakuvat, esim. Mimmi Lehmä -sarjakuvana, Utelias varvas
- lasten tietokirjat, esim. National Geographic Kids/Luen itse -sarjat, Tietopalat -sarja
- lastenromaanit, esim. Prinsessa Pikkiiriikki (Reittu), Musse & Helium -sarja (Brinck)

Lukutehtäviä viikolle

1. Etsikää tai keksikää kirjasta riimipareja ja kirjoittakaa ne paperille. Riimisanat voivat olla oikeita ("hiiri-viiri-piiri") tai nk. epäsanvoja ("kissa-hissa-lissa").

2. Lukekaa kirjasta 2-3 lausetta ja vaihtakaa mahdollisemman monta sanaa niiden vastakohtiksi. Mitä hassumpi lopputulos, sitä parempi! ("Olipa kerran pieni, harmaa hiiri. Se asui metsässä ja nautti hiljaisuudesta ympärillään. Hiiri oli nopea kuin salama ja ketterä kuin orava, kun se juoksi kovaa vauhtia metsäpolulla. => Olipa kerran suuri, oranssi norsu. Se asui kaupungissa ja nautti metelistä ympärillään. Norsu oli hidas kuin etana ja kömpelö kuin laiskiainen madellessaan kaupungin kujia.").

3. Etsikää kirjasta lapselle vieraita sanoja Kirjaa lukiessanne lapsi saa kysyä ja keskeyttää tarinan heti, kun kuulee sanan, jota ei ymmärrä tai ole koskaan aikaisemmin kuullut. Aikuinen selittää sanan lapselle. Sana selityksineen kirjoitetaan paperille ("UTELIAS tarkoittaa, että on kiinnostunut ja haluaa tietä asiasta enemmän.").

Yhteistyötehtävä:

Tuokaa vieraat sanat selityksineen esikouluun. Lapsi voi halutessaan esitellä ne toisille lapsille. Lopuksi sanat kootaan ryhmän seinälle omaksi SANASEIKKAILUN "Vieraiden sanojen" -puuksi.